

Engedjék meg az elvtársak, hogy először a kétoldalu konzultációk során szerzett tapasztalatainkról, s az ezek alapján levont következtetéseinkről szóljak.

A szófiai külügyminiszter-helyettesi értekezlet óta eltelt alig 5 hónapos időszakban sok kétoldalu tárgyalást és konzultációt folytattunk le az európai biztonsági értekezlet előkészítésével kapcsolatos kérdésekről.

A keleti szocialista országokkal, a folyamatos és kölcsönös tájékoztatás²¹ és egyetemesen kívül a bolgár, az NDK-beli, a lengyel és a román elvtársakkal folytattunk miniszteri és miniszter első helyettesi szinten kétoldalu megbeszéléseket. Az európai gazdasági együttműködésről készült vizsgáyatunkat több oldalú szakértői szintű tanácskozáson vitattuk meg a szocialista országok küldötteivel.

Nyugati tőkés országok képviselőivel is voltak tanácskozásaink. Külügyminiszterünk Péter János elvtárs kétoldalu megbeszéléseket folytatott a svéd, a bolgár, a holland, az olasz, a norvég, valamint az osztrák külügyminiszterrel.

A napokban járt fővárosunkban Enckell finn utazó nagykövet a Finn kormány különmegbízottja az európai biztonsági értekezlet ügyében. S más európai államok külügyminisztériumaival is folytattunk különböző szinteken konzultációt.

A kétoldalu tárgyalásokon és konzultációkon szerzett tapasztalataink alapján több következtetést vontunk le:

- Általánossá volt ez a felismerés, hogy a szocialista országok kezdeményezése az európai biztonság megszilárdítására és ^{ezzel} összefüggő konferenciára nem propaganda célokat szolgál, hanem az európai béke és biztonság igaz szolgálatára irányul.
- Az értekezlet előkészítése, napirendjének és összehívása körülményeinek megállapítása Európa nemzetközi politikai életének egyik legjelentősebb témája lett, amellyel mind konkrétan foglalkoznak, vagy kénytelenek foglalkozni a nyugati országok, mind a szocialista országokkal mind az egymás között folytatott két és több oldalú tárgyalásokon.
- Egyetértés alakult ki a konferencia résztvevőit illetően: az európai tökések állások tudomásul vették, hogy a Német Demokratikus Köztársaság a Német Szövetségi Köztársasággal szoros jogokkal és kötelezettségekkel résztvegyen az európai biztonsági értekezleten.
A szocialista országok pedig kinyilvánították, hogy tudomásul veszik ezen az Amerikai Egyesült Államok és Kanada részvételét.
- Nem hangzott el kifogás a konferencia helyét illetően sem. Az értekezlet színhelyül lényegében elfogadottnak lehet mondani Helsinkit.
- Nagyobb készséget tapasztaltunk a konferencia megtartása iránt a kisebb nyugati országoknál, például Belgium, Hollandia, Dánia, Svédország, Finnország részéről. A nagyobb tökések országok közül Franciaország és Olaszország mutat nagyobb érdeklődést.

- Az Amerikai Egyesült Államok kormánya elutasító álláspontot foglal el az európai biztonsági konferencia összehívását illetően, ennek megfelelően igyekszik azt gátolni, elodázni, mellékvágyányokra terelni; negatívan befolyásolja szövetségeseit, s fékezi a semleges országok tevékenységét is. Ebben a tevékenységében elősorban Angliára és jórészt a Német Szövetségi Köztársaságra támaszkodik.
- A tőkés országokkal folytatott konzultációk során több kérdésben pl. a napirendre felvethető témák, az intézményesítés, a konferencia előkészítő testülete kérdésében, közlekedés történt az álláspontok között.
- Több kormánynak ez a véleménye, hogy a Szovjetunió, Lengyelország és a Német Demokratikus Köztársaság tárgyalásai az NSZK kormányával javítják az európai légkört és könnyítik a biztonsági konferencia iránti bizalom kialakulását. Hasonlóképpen a NATO és a Német Szövetségi Köztársaság mindent igyekszik felhasználni a konferencia halogtatására, oly módon is, hogy azok sikerült a konferencia megtartásának előfeltételül állítják, azaz politikai nyomást akarnak gyakorolni rájuk.

Magyar Országos
Levélár

A tőkés országok állami szervezetei közül az Észak-európai Országok Külügyminisztereinek Tanácsa 1970. április 21-22-i ülésén meglehetősen pozitívan foglalkozott az európai biztonsággal és az európai biztonsági értekezlettel. A ténnyel összefüggő kérdések tárgyalása nagy helyet foglal el az Európa Tanács 1970. április 22-én kibocsátott dokumentumában is. Ennek megállapításai között¹³ vannak pozitív elemek, bár ezek értékét csökkentik, hogy vegyítik és el-

kijelentésekkel.

Mindenesetre az a tény, hogy az említett kifejezetten nyugati állami testületek konkrétan foglalkoznak a szocialista országok kezdeményezésével, sőt annak megvalósítása egyes gyakorlati kérdéseivel, sőt mutatja, hogy lényeges haladást értünk el a konferencia politikai előkészítésében, s olyan helyzetet teremtettünk, amikor a konferenciát nem kívánó hatalmak is kénytelenek foglalkozni javaslatainkkal, s hogy a konferencia előkészítése az általános elvi megállapítások ^{stádiumából} szakaszából lényegében a konkrét előkészítés szakaszába lépett.

2./ A NATO májusi miniszteri tanácsulása állásfoglalásainak értékelése.

A NATO római tanácskozásán több kérdéssel foglalkoztak, de az ülés központi témája a Varsói Szerződésnek az európai biztonsággal, az európai biztonsági konferencia összehívásával kapcsolatos kezdeményezéseire adandó NATO válasz kidolgozása volt.

A NATO tagállamai között az európai biztonság kérdéseiben - korábban és az ülésen is - eltérő álláspontok alakultak ki. Egyesek szerettek volna gyorsabban előrehaladni - mások, főleg az Egyesült Államok, elpervető negatív álláspontjukból kiindulva késleltetni igyekeztek az előrehaladást. Német különbségeknek megfelelően az értekezleten eltérő javaslatokat terjesztettek elő. Az Egyesült Államok, bár nem zárkózott el az európai kelet-nyugati kapcsolatok fejlesztéséből, a biztonsági értekezlet összehívását az előzetes kétoldali tárgyalások eredményeitől tette függővé. Hasonló álláspontot foglalt el a Német Szövetségi Köztársaság és Kanada. Anglia

és Belgium állandó vegyes bizottság létrehozására tett javaslatot, amely koordináló szervként vagy fórumként szolgálja az értekezlet előkészítésére. Hollandia ugyan e célból munkabizottság felállítását szorgalmazta. Olaszország nagyköveti és szakértői szinten összehívandó, nyílt és rögzített napirend nélküli tanácskozást javasolt, amely idővel magasabb szintű értekezlet összehívásához vezetne. Franciaország nem tett külön javaslatot, de a korábbinál pozitívabb álláspontot foglalt el és nem zárkózott el a biztonsági értekezlet összehívásától.

A NATO miniszteri értekezlete végülis kompromisszumos záróközlénnyel fogadott el. A kompromisszum abban áll, hogy az Egyesült Államok kénytelen volt engedni eddigi egészen merev álláspontjából, másrészt a pozitívabb hozzáállású tagállamok egy része csökkentette igényeit. A lényeges kérdésekben nem történt alapvető változás, de a tények, az európai biztonság és az ezzel összefüggő értekezlet megközelítésében vannak új és többé-kevésbé pozitívnak nevezhető elemek.

Az Egyesült Államok célja a NATO miniszteri tanácsának ülésén az volt, hogy megvédelmezze alapvetően negatív álláspontját, s a lényegét nem érintő engedelményekkel lecsillapítsa szövetségeseit, egyszerűen és elfogadott dokumentumok új elemei jelentőségének mértéktelen felnagyolásával a NATO kezébe adja a kezdeményezést az európai biztonság ügyében.

A NATO álláspontjában alapvető változás nincs; ez abban mutatkozik meg, hogy

- az európai biztonsági értekezlet előkészítésének ügyét továbbra is a párhuzamos szakaszában akarja tartani;

az előkészítésre javasolt eljárásnóddal az értekezlet összehívását a messzi jövőbe tólhatják ki;

- az előrelépést, a többoldalu konzultáció valamilyen formáját továbbra is az ismert feltételek /eredmények elérése a szovjet-NSZK, Lengyel-NSZK, NDK-NSZK tárgyalásokon, a Berlinről folyó négyhetelmi tárgyaláson, valamint a bécsi SALT tárgyalásokon/ alapján tartja elképzelhetőnek. Hillebrand, az Egyesült Államok külügyminisztériumának helyettes államtitkára a NATO dokumentumok átadása során nagykövetségünknek kijelentette: aligha képzelhető el előrehaladás az európai biztonság ügyében, ha a fentemlített tárgyalások egyikének sem lesz eredménye;
- A NATO közleményben említést tesznek ugyan a Varsói Szerződés külügyminisztereinek Prágában 1969. október 31-én elfogadott napirendi javaslatáról, de azt felhívítják vegyítik a szocialista országok belső ügyeibe való beavatkozás, valamint a fellazítás eléréivel;
- A csapatok kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentésének kérdésében való előrehaladást továbbra is mintegy az európai biztonsági értekezlet próbakövének tekintik, de nemálynban hagyják ezzel kapcsolatos elképzeléseiket: a kiadott közös nyilatkozatban nem beszélnek arról, hogy egyetértenek-e a csapatok tényleges csökkentésével, vagy csak bizonyos létszámú amerikai csapatoknak nyugatnémet csapatokkal való felváltására gondolnak. Információink szerint ugynevezett "arányos" csökkentést akarnak, azaz azt, hogy a Varsói Szerződés országai kétszer-háromszor nagyobb csapatcsökkentést hajtsanak végre, mint a NATO országok.

Nyilatkozatukban nem beszélnek arról, sem, hogy mi történjen a harcászati atomfegyverekkel.

* NATO álláspontban megfigyelhetők bizonyos új elemek is, aránylati változások a régi állásponthoz viszonyítva:

- a záróközleményben konkrétan beszélnek az európai biztonsági értekezletről, amelyet ezideig NATO dokumentumokban nem tettek;
- bár bizonyos feltételek teljesülése esetén, de mégis lehetségesnek tartják a kétoldalu puhatolózó tárgyalásokról való áttérést a többoldalu megbeszélésekre, s elképzelhetőnek tartják valamilyen állandó testület létrehozását az európai biztonsági értekezlet előkészítésére;
- igaz a szocialista országok külügyminisztereinek prágai csopori javaslatait felhívítják, de mégis foglalkoznak ezzel;
- a csapatok kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentésének kérdésében külön nyilatkozatot adtak ki, ezt a kérdést formailag nem kapcsolták össze az európai biztonsági értekezletre vonatkozó megállapításikkal.

Ezzel összefüggésben megemlíten, hogy Stewart angol külügyminiszter szerint elképzelhető, hogy a tárgyalások az európai biztonságról és a csapatok kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentéséről párhuzamosan folyjanak; szerinte a csapatok csökkentésébe a harcászati atomfegyverekkel felszerelt csapatkontingensek is beletartoznak;

- a dokumentumok hiteles szövegét a NATO tagállamok meghívásából az olasz kormány eljuttatta az összes európai nem-NATO államhoz; ugyanezt tette saját nevében több más NATO tagállam is. Nekünk például Anglia, Belgium, Hollandia és az Egyesült Államok képviselői is átadták a dokumentumokat, kifejezve egyben készségüket kétoldalu konzultációra.

3./ Elképzelésünk és javaslatunk a jövőbeni munkára.

Mint ahogy ez az európai biztonsági értekezlet előkészítése eddigi fejleményeivel kapcsolatos értékelésünkben is kitűnt, szilárd meggyőződésünk, hogy az a kérdésbeni előrehaladást és az eredményeket nagymértékben elősegítette, hogy a szocialista országok a Varsói Szerződés keretében összehangolták elgondolásukat, s ennek alapján tettek kezdeményezéseket és végezték munkájukat.

Elsősorban ennek az egyeztetett és összehangolt fellépésnek tudható be, hogy a szocialista országok mindaddig kezükben tartják az európai biztonsági konferencia ügyében a kezdeményezést, s hogy az egész témát az európai politikai élet egyik legfontosabb kérdéseként több mint egy éve állandóan napirenden tartják, mégpedig egyre fokozottabb mértékben és konkrétabb formában.

A jövőre nézve is igen nagy jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a szocialista országok összehangolt politikát folytassanak általában az európai béke és biztonság rendszerének megteremtésére s ennek keretében az európai biztonsági konferencia mielőbbi összehívására. Hogy ennek alapján újabb és újabb kezdeményezésekkel lépjenek fel, s továbbra is kezükben tartsák a kezdeményezést.

Politikánk és tavókenységünk egyeztetésének jelentősége állandóan nő, s még nagyobb jelentőségűvé válik, miáyt többoldalu megbeszélésekre fog sor kerülni a tőkés országok képviselőivel, vagy valamilyen előkészítő testület alakul, amelyben a szocialista és a tőkés országok küldöttei egyaránt helyet foglalnak.

Az európai biztonsági értekezlet előkészítésével kapcsolatos szocialista egyeztetés fontos állomásának tekintjük a mostani külügyminiszter-helyettesi értekezletet és a ^{tanácsot} ~~közeli napokban szerve-~~ ~~zendő~~ külügyminiszteri értekezletet.

Jövőbeni munkánkat véleményünk szerint két dolog kell, hogy jellemezze. Egyrészt fokozni kell közös erőfeszítéseinket, kezdeményezőcinket, javaslatainkat az európai biztonsági konferencia mielőbbi összehívására, szükség esetén közös dokumentumok és nyilatkozatok kidolgozása uoán is; másrészt, összehangolt politikánk alapján tovább kell folytatnunk a nem-szocialista országokkal való kétoldali konzultációkat és tárgyalásokat. Magunk részéről az év második felére is több miniszteri és olacsonyabb szintű kétoldalu tárgyalást irányoztunk elő az európai biztonsági konferencia kérdéseiről.

A konkrét feladatokat illetően, álláspontunk a következő:

Szükségessnek tartjuk, hogy egy külügyminiszteri értekezlet nyilatkozatot adjon ki, amelyben értékelni az európai biztonság megteremtésében és az ezzel összefüggő értekezlet előkészítésében kialakult helyzetet. Resgál a NATO rómsi üléséről kiadott dokumentumokra, bírálja azok negatívumait, de konstruktív szellemben felhasználja azok pozitív elemcít az európai biztonsági konferencia érdekében.

A Nyilatkozatnak továbbá tartalmaznia kell javaslatunkot is. Ezek a következők lehetnek.

- a./ Az európai országok Helsinkiben rezidáló nagykövetei vagy külön megbízottai - mintegy előkészítő bizottságot alkotva - kezdjék meg az első európai biztonsági értekezlet konkrét előkészítését /napirendi, idő, hely, képviselői szintje stb./ Azok az országok, melyeknek nincs diplomáciai képviselőjük Helsinkiben /például az NDK és az NSZK, / erre a célra külön megbízottakat nevezhetnének ki.
- b./ Újítsuk meg készségünket, hogy bármely időpontban készek vagyunk részt venni az európai konferencián, s javasoljuk annak új időpontjául 1971 elejét.
- c./ ajánljuk az európai kormányoknak, hogy fogadják el az európai biztonsági értekezletet szervezésének gondolatát, azaz, hogy miután a Helsinkiben rezidáló nagykövetek és külön megbízottak megállapodtak az első konferenciával összefüggő kérdésekben, kezdjék meg a következő konferencia előkészítését.
- d./ A kölcsönös konzultációk tapasztalatait figyelembe véve, ajánljuk megváltoztatni napirendi javaslataink címét.

A napirend első pontjának a címe legyen:

Levendés az erőszak alkalmazásáról és az erőszakkal való fenyegetésről az európai államok kapcsolataiban;
a különböző társadalmi rendszerű országok közötti kapcsolatok alapelvei.

A napirend második pontjéé pedig:

Az európai államok közötti politikai együttműködés fejlesztését szolgáló, az egyenjogúságon alapuló kereskedelmi, gazdasági és műszaki-szociális, valamint kulturális

Magyar Országos
Loyéltár

kapcsolatok készítése, az emberi környező világ problémáinak megoldására teendő intézkedések.

Javasolt napirendi pontjaink címének a kialakult helyzet alapján történt ~~újra~~ megváltoztatása feltételezi az szokásos tárgyában készült dokumentumok bizonyos átformálását is. Ezeket a változtatásokat ^{úgy} (diplomásai úton lehetne egyeztetni. Vagy az egyébként is összehívásra kerülő miniszteri értekezlet elé lehet terjeszteni.

e./ Kétszünk rá készsége, hogy puhstolódzó tárgyalásokat kezdjünk az Észak Atlanti Szövetség képviselőivel a csapatok kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentéséről és más a le- szereléssel összefüggő kérdésekről, /pl. az atomfegyverzet csökkentéséről az atomfegyvermentes övezetek kialakításáról stb./ Utalva rá, hogy a NATO idevonatkozó javaslatai ho- mályosak és kidolgozatlanok.

f./ Jelentsük ki, hogy Európa és Észak-Amerika minden államával hajlandók vagyunk két és többoldalú konzultációkat folytatni az európai biztonság előmozdítására, az európai biztonsági értekezlet összehívásának jó előkészítésére és meggyorsítá- sára alkalmas javaslatokról és elképzelésekről.

Bizonyosak vagyunk benne, hogy egyeztetett politikai vo- nalvezetésünk és közös erőfeszítéseink nyomán újabb sikereket érünk el az európai biztonság megszilárdításában, az európai biz- tonsági értekezlet előkészítésében és összehívásában. S abban is, hogy etteki tavékenységünket Európa közvéleményének szimpátiája kíséri. Köszönmé e figyelmüket.

Tomcsák *ho*

Nagyar Országos
Kormányzat